

A szavak súlya

Értékmegőrzés és értékteremtés az anyanyelvi versenyeken

A szavaknak súlyuk van, akár kimondjuk, akár leírjuk őket. A kommunikáció folyamata nem függetleníthető attól az értékrendtől, melyben a kommunikációban részt vevők hisznek, melyet képviselnek. Az anyanyelvi versenyek is a társadalmi kommunikáció értékmegőrző és értékteremtő formái, erről győződhettem meg ez év tavaszán két országos anyanyelvi versenyen. Mindkét verseny a szóbeli és az írásbeli kommunikációs készség fejlesztését, az anyanyelvi nevelés jövőjét szolgálta. A III. országos anyanyelv-tanítási verseny, valamint a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny rendezői és résztvevői elkötelezték magukat az anyanyelvi kultúra megőrzése, fejlesztése, valamint az anyanyelvi kultúrát újrateremtő értékek mellett.

Beszámoló a III. országos anyanyelv-tanítási versenyről

2003. április 27. és 29. között rendezték meg Szombathelyen a III. országos anyanyelv-tanítási versenyt a tanárképző főiskolákon, a tudományegyetemeken és a tudományegyetemek tanárképző főiskolai karán tanuló magyar szakos hallgatók számára. A versenynek a meghirdetés szövegében is megfogalmazott célja: a magyar nyelv tanításának tartalmi és módszertani korszerűsítése, a felsőoktatási intézmények anyanyelv-pedagógiai műhelyeiben folyó munka megismerése és népszerűsítése, a kapcsolatteremtés, valamint a tapasztalatcsere segítése. A tanítási versenyt már harmadik éve hagyományosan mindig más-más helyszínen szervezik. Az elmúlt évben a debreceni kollégák kiváló szervezőmunkájának köszönhetjük a verseny folytatását, 2003-ban pedig a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke kínált helyszínt a rendezvénynek. A szervezők, közülük is Pintérné Bujtás Tímea áldozatkész munkájának köszönhetően csodálatos három napot töltöttünk a tavaszi virágompába öltözött nyugat-magyarországi városban.

2003-ban a következő kilenc tanárképző intézmény 1-1 magyar szakos hallgatója vállalta, hogy szavának súlya van, hogy képviseli saját intézményét, és helyes kommunikációra neveli egy

szombathelyi iskola diákjait: Berzsényi Dániel Főiskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar, Nyíregyházi Főiskola, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Miskolci Egyetem, Szegedi Tudományegyetem.

A főiskolai hallgatók és az egyetemisták ugyan külön kategóriában versenyeztek, az óráik témája azonban közös volt: a kommunikáció. Minden versenyzőnek egy-egy 45 perces ismeretbővítő, készségfejlesztő órát kellett tartania. A főiskolai hallgatók a következő témakörök közül választhattak: a párbeszéd (5. osztály); a nem nyelvi jelek (6. osztály); a hozzászólás (7. osztály); a tudósítás (8. osztály). Az egyetemi hallgatóknak az alábbi óratémákat ajánlották fel: a kommunikáció céljai (9. osztály); a kommunikáció folyamata (10. osztály); a tömegkommunikáció (10. osztály).

A kiválasztott témakör tanítására a hallgatók saját intézményükben készültek fel, óratervezetet írtak. A főiskolai versenyzők április 28-án, az egyetemisták pedig április 29-én tanítottak a szombathelyi Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium lelkes osztályaiban. A zsűri elnöke a korábbi évekhez hasonlóan Benkes Zsuzsa főiskolai tanár volt, a tagjai pedig a versenyzőket kísérő és felkészítő szakmódszertanos oktatók.

Mind a versenytanítások, mind az órák utáni értékelések igen jó hangulatban folytak. Élénk kommunikációt folytattunk nemcsak a gyakorlóiskolában, hanem a szálláshelyünkön, a patinás Savaria Hotelben is. Barátságok szövődtek, megosztottuk egymással gondolatainkat, tapasztalatainkat, véleményünket. A látott órák tanulsággal szolgáltak mind a hallgatók, mind a felkészítő tanárok számára, a verseny megmutatta, hogy ugyanazt a témakört sokféle módon, változatos módszerekkel, feladatokkal és munkaformákkal lehet feldolgozni. Az értékelés során a módszerek és az eszközök mégis másodlagosak maradtak, inkább a hallgatók kommunikációs és tanítási készsége, rátermettsége döntötte el a versenyt. A jók között a legjobbak voltak:

A főiskolások csoportjában

- I. Vachter Zsuzsanna (Nyíregyházi Főiskola, felkészítő tanára Szabó Ferenc, Rátonyi Marianna)
- II. Mészáros Krisztina (Berzsényi Dániel Főiskola, felkészítő tanára Pintérné Bujtás Tímea)
- III. Pukli István (Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar, felkészítő tanára Szabóné Erdélyi Erzsébet)

Az egyetemisták csoportjában

- I. Sas Annamária (Károli Gáspár Református Egyetem, felkészítő tanára Antalné Szabó Ágnes)
- II. György Piroska (Eötvös Loránd Tudományegyetem, felkészítő tanára Kugler Nóra)
- III. Divinszki Renáta (Miskolci Egyetem, felkészítő tanára Kovács Ferencné)

A zsűri véleményét meghatározta: hogyan dolgozták fel a tanárjelölt hallgatók a kiválasztott témakört, hogyan építették fel az órát céljuk érdekében, hogyan szervezték meg a tanulók munkáját; a végső sorrendet mégis az döntötte el, hogy a hallgatók hogyan találták fel magukat az idegen környezetben, miképpen voltak képesek – akár az óratervezettől eltérve is – alkalmazkodni az osztály képességeihez, mennyire tudtak figyelni a tanulókra, kik voltak azok, akik a szó valódi értelmében „tanítottak”. A versenyzők többségének kommunikációs készsége maga is például

szolgált tanítványaik számára, komolyan vették a latin közmondás intelmét, mely szerint: A szavak oktatnak, a példák vonzanak. Az órákon nem voltak súlytalan szavak, a versenyhelyzetben minden szó, minden tett hangsúlyt, nyomatékot kapott.

A díjkiosztón ezért minden versenyző és minden felkészítő tanár megérdemelten vehette át ajándécsomagját, a helyezetteket pedig külön pénzjutalommal és emléklapokkal, a nyertesek intézményét pedig szép serleggel jutalmazták. Az Oktatási Minisztérium szerény anyagi támogatásával és más önzetlen támogatók segítségével a versenyt igen magas színvonalon készítették elő és bonyolították le a mindenre odafigyelő helyi szervezők. A verseny támogatói voltak: Berzsényi Dániel Főiskola, Oktatási Minisztérium, Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Gazdag Erzsébet Irodalmi Alapítvány, Claudibus 2000 Bt., Apáczai Könyvkiadó, Műszaki Könyvkiadó, Osiris Kiadó, Akadémiai Kiadó, Nemzeti Tankönyvkiadó, Életünk, Leopold Bloom Alapítvány, BDF Magyar Irodalom Tanszék, BDF Magyar Nyelvészeti Tanszék, MC Donald's Szombathely, Savaria Hotel.

Köszönjük a szervezők áldozatkész munkáját, köszönjük a főiskola és a gyakorlóiskola vezetésének, hogy fáradhatatlanul dolgoztak azért, hogy minden a legnagyobb rendben folyjék. A szervezők nemcsak kedves szóval győzték mindhárom nap, hanem erővel, hittel, lelkesedéssel, szeretettel is.

A versenytanítások rávilágítottak arra is, hogy micsoda erő, lehetőség rejlik a megfelelő kommunikációban, a diákok kipróbálhatták, hogy mind a szavak nélküli kommunikáció, mind a kimondott szó is fegyver és eszköz lehet, ha megfelelően bánunk vele, ha odafigyelünk egymásra; segítenek abban, hogy erőszak nélkül, meggyőzéssel érjük el a célunkat. Ugyanakkor a verseny azt is bizonyította, hogy a sikeres kommunikáció nem csupán technika, hanem a kommunikáció maga is értékteremtő folyamat, a kommunikációs stratégiák alkalmazásakor képviseljük, újrateremtjük azon emberi, erkölcsi, társadalmi és művelődési értékeket, amelyekben hiszünk, amelyek mellett elköteleztük magunkat. Talán ez volt az egyik legfőbb üzenete a 2003. évi anyanyelv-tanítási versenynek.

Beszámoló a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny Kárpát-medencei döntőjéről

A Simonyi Zsigmond helyesírási verseny Kárpát-medencei döntőjét május 31-én hatodik alkalommal szervezte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Mai Magyar Nyelvi Tanszéke a Magyar Nyelvtudományi Társaság támogatásával. A budapesti döntőn összesen 119 diák vett részt versenyzőként; minden magyarországi megye, valamint a főváros legjobb 5., 6., 7. és 8. osztályos diákjai, valamint a válogatóversenyekről bejutott felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, vajdasági és mura-közi diákok bizonyították azt, hogy hisznek a helyesen leírt szó erejében.

A Múzeum körúti épületben tartott megnyitót egy meghatározó esemény tette még emlékezetessé. Itt búcsúzott el tőlünk Fábián Pál tanár úr, aki idős korára való tekintettel már nem vállalja tovább a zsűrielnöki teendőket. Az új elnök, Tolcsvai Nagy Gábor búcsúztatta el a Tanár Urat két kisdíák kíséretében. Nincs rá megfelelő szó, amit akkor éreztünk, amikor Fábián Pál tanár úr búcsúzó szavait hallgattuk. Köszönjük szépen, hogy eddig velünk volt, hálásak vagyunk, hogy mindig számíthattunk okos tanácsaira, bölcs szavaira, és örökös tiszteletbeli zsűrielnöknek tekintjük őt a további versenyeken is. Kapaszkodni fogunk azokba a szavakba, azokba a gondolatokba, melyeket tőle hallottunk; igyekszünk megőrizni, továbbvinni azokat az értékeket, melyekkel Tanár Úr a versenyt eddig gazdagította.

A budapesti döntő a hagyományoknak megfelelően nemcsak elmepróbáló versenyt kínált a diákoknak, hanem egyéb programokat is. Mialatt a versenyzők korosztályonként más-más tollbamondást és feladatlapot írtak, addig tanáraik figyelmesen hallgatták az előadók érdekes és tanulságos előadásait a játékosság és a kreativitás szerepéről: Grétsy László az ezerarcú magyar nyelvről, a játékos anyanyelvi nevelés lehetőségeiről beszélt; Tolcsvai Nagy Gábor a helyesírás, a nyelvi

játék és a szépirodalom kapcsolatát taglalta szemléletesen, Benkes Zsuzsa pedig az anyanyelvtanításban alkalmazható kreatív gyakorlatokat mutatott be. A helyesírási verseny után a diákoknak lehetőséget biztosítottunk arra, hogy kipróbálják magukat különféle anyanyelvi játékokban is.

A zsűri az egész döntő során figyelemmel kísérte a szervezők, a javítók munkáját. A zsűri új elnöke tehát Tolcsvai Nagy Gábor egyetemi docens lett, társelnöke Grétsy László főiskolai tanár, titkára Antalné Szabó Ágnes egyetemi docens. További tagjai voltak 2003-ban: Andokné Juhász Zsuzsa Baranya megyei szaktanácsadó, Benkes Zsuzsa főiskolai tanár, Fercsik Erzsébet főiskolai tanár, Kerner Anna országos tantárgyi referens, Pisman Mária szlovéniai főszaktanácsadó és Nagy L. János egyetemi tanár. A javításban segédkező több mint harminc főiskolai és egyetemi oktató, valamint hallgató munkáját Fercsik Erzsébet tanárnő irányította.

A budapesti döntőt többfordulós válogatóverseny előzte meg mind a határon innen, mind a határon túli magyarlakta területeken: iskolai versenyek, területi, illetve fővárosi kerületi versenyek, fővárosi és megyei döntők. Ezek megszervezését a megyei pedagógiai intézetek, a fővárosi kerületi munkaközösségek és lelkes szervező iskolák áldozatkész tanárai végezték. Az egész országban azonos időpontban tartott utolsó két válogatóhoz, továbbá a határon túli magyarlakta területek válogatóversenyeihez központilag küldtük el a feladatlapokat, a tollbamondásszövegeket és a javítókulcsokat, ezeket Antalné Szabó Ágnes állította össze, és Völgyiné Reich Márta vezetőtanár, valamint Mártonfi Attila tudományos munkatárs lektorálta.

A Kárpát-medencei döntőn helyezéstől függetlenül minden döntőbe jutott diák és minden felkészítő tanár jutalmat kapott. Külön ajándékot vehettek át minden évfolyamon az I–X. helyezést elért diákok, továbbá felkészítő tanáraik; különdíjjal jutalmaztuk az új arany okleveles tanárokat, valamint a legjobb eredményt elért három megye diákjait, továbbá a legjobb határon túli versenyzőket.

2003-ban a következő diákok bizonyították legmeggyőzőbben, hogy számukra fontos érték a magyar helyesírás:

5. osztály

- I. Fóris Klára (Alsó Erdősori Általános Iskola és Gimnázium, Budapest VII. kerület, felkészítő tanára Dóczi Erzsébet)
- II. Kovács Gergely (Görög Katolikus Általános Iskola, Nyíregyháza, felkészítő tanára Szabóné Sándor Gabriella)
- III. Kocsis Teréz (Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Szombathely, felkészítő tanára Nagyné Erőss Rozália)

6. osztály

- I. Barta Réka (Vörösmarty Mihály Általános Iskola, Újszász, felkészítő tanára Balkovicsné Vágó Katalin)
- II. Vargha Márk (Práter Utcai Ének-zene Tagozatos Általános Iskola, Budapest VIII. kerület, felkészítő tanára Vadász Gusztávné)
- III. Krizsán Boglárka (Széchenyi István Általános Iskola, Újkígyós, felkészítő tanára Zemó Lászlóné)

7. osztály

- I. Vasas Ferenc Béla (Lorántffy Zsuzsanna Általános Iskola, Pocsaj, felkészítő tanára Gyarmati Attiláné, Vasas Ferencné)
- II. Vétek Orsolya (Áldás Utcai Általános Iskola, Budapest II. kerület, felkészítő tanára Farkas Eszter)
- III. Dávid Gergely (Erkel Ferenc Ének-zenei Általános Iskola, Pápa, felkészítő tanára Kovács Tiborné)

8. osztály

- I. Kovács Péter (Fiumei Úti Általános Iskola, Szolnok, felkészítő tanára Somogyiné Duruszkó Mária)
- II. Elek Márton (Implom József Általános Iskola, Gyula, felkészítő tanára Kovácsné Doba Mariann)
- III. Sárvári Kinga Fanni (Dienes Valéria Általános Iskola, Szekszárd, felkészítő tanára Klézli Mária)

Dicsérendő teljesítményt nyújtottak a határon túlról érkező diákok is, közülük is kiemelkedtek eredményükkel a felvidéki és az erdélyi tanulók, a felvidéki versenyzők közül többen a helyezettek között vehették át megérdemelt jutalmukat. A megyék közötti versenyben ebben az esztendőben Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád és Pest megye versenyzői bizonyultak a legjobbaknak. Nagy szó, örvendetes tény, hogy újabb arany okleveles felkészítő tanárokat is köszönthettünk: Jakubík Terézt Párkányból, Kis Bocz Jánosnét Pécsváradról, Klézli Máriát Szekszárdról, Spátay Adriannát Révkomáromból, Tóth Lajosnét Mándokról, Tóthné Hlavács Máriát Szentesről és Vida Törnar Juditot Lendváról.

A helyesírási verseny megrendezését, a résztvevők megjutalmazását és a vendéglátást, továbbá a több mint negyven határon túlról érkező diák és tanár fogadását évek óta támogatja az Oktatási Minisztérium. További támogatóink voltak 2003-ban: az Akadémiai Kiadó, az Alexandra Kiadó, a Balassi Kiadó, a Bravo és Bravo Girl szerkesztősége, a Cartographia, a Ciceró Kiadó, az ELTE Hallgatói Önkormányzata, az Enciklopédia Kiadó, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Helikon Kiadó, a Korona Kiadó, a Krónika Nova Kiadó, a Maecenas Könyvkiadó, a Magyar Nyelv szerkesztősége, a Magyar Nyelvőr szerkesztősége, a Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Műszaki Könyvkiadó, a Nemzeti Tankönyvkiadó, a Pauz-Westermann Kiadó, a Pedellus Kiadó, a Raabe Kiadó, a Reader's Digest Kiadó, a Rébusz Iskolaszövetkezet, a Szamos Marcipán, a Szemimpex Kiadó, a Tessloff és Babilon Kiadó, a Tinta Kiadó, a Trezor Kiadó, a Vince Kiadó, a Westel Mobil Távközlési Rt., a Zsiráf Kft. Köszönjük a segítségüket, és számítunk rájuk a következő esztendőben is.

Mind a szervezők, mind a helyesírási verseny résztvevői egyazon értékben hisznek: a magyar helyesírás műveltségközvetítő szerepében. Szervezőként és felkészítő tanárként azért munkálkodunk, hogy az igényes írásbeliség iránti igény tovább hagyományozódjék a felnövekvő nemzedékekben.

Záró gondolatok

Az anyanyelvi kultúra olyan érték, amelyet nemcsak megőriznünk, hanem felelősséggel fejlesztenünk is kell. Az anyanyelvi versenyek – akár az anyanyelv-tanítási verseny, akár a helyesírási verseny – alkalmasak arra, hogy ezen értékeket képviseljék és közvetítsék. Résztvevőként és szervezőként mindannyian hiszünk az anyanyelvi nevelés hagyományőrző és kultúrateremtő szerepében. Mindent megteszünk azért, hogy az anyanyelvi versenyek továbbra is értékörző, értékátadó és értékteremtő események maradhassanak a társadalmi kommunikáció színes palettáján. Arra neveljük diákjainkat, hogy súlya van a szónak, akár kimondjuk, akár leírjuk őket. Ugyanakkor arra törekszünk, hogy az anyanyelvi versenyek legyenek az örömteli kommunikáció, az önfeledt játék színterei is; szolgáljon mottóul az alábbi József Attila-gondolat az elkövetkező esztendőkből is:

„Jó szóval oktasd, játszani is engedd
szép, komoly fiadat!”

Antalné Szabó Ágnes